

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

تتبع و نگارش: الحاج داکتر امین الدین «سعیدی- سعید افغانی»
۰۷ نومبر ۲۰۱۶

تفسیر احمد - ۲۷

ترجمه و تفسیر سورة القريش - ۱

این سوره در « مکه » نازل شده و دارای ۴ آیت می باشد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلَهَ إِلَّا قُرَيْشٌ (۱) إِبْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (۲) فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ (۳) الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (۴)

ترجمه موجز :

بسم الله الرحمن الرحيم

به نام الله بخشنده مهربان

لَا إِلَهَ إِلَّا قُرَيْشٌ (۱) به پاس الفت قريش

إِبْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (۲) (همان) الفت شان به سفر های زمستانی و تابستانی

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ (۳) پس (به شکرانه این نعمت بزرگ) باید پروردگار این خانه را (کعبه) را عبادت کنند.
الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (۴) همان (پروردگار) که آنها را از گرسنگی نجات داد و از ناامنی رهانی بخشید.

خلاصه تفسیر:

از این که مردم قريش به سفر زمستان و تابستان عادت کرده اند، پس (به خاطر شکر این نعمت) باید مالک این خانه (کعبه) را عبادت کنند، آن که به آنها در گرسنگی طعام داد و از ترس آنها را در امان گذاشت.

معلومات مختصر:

(سورة قريش) مکی، و دارای (۱) رکوع ، (۴) چهار آیت ، (۱۷) کلمه ، (۷۹) هفتاد و نه حرف ، و (۴۱) چهل و یک نقطه است.

هرچند عده ای بر این باور اند که در مدینه نازل شده، ولی مضمون سوره و اسلوب بیان آن مخصوصاً «بخش رب هذا البیت» بر مکی بودن سوره تأکید می دارد.

مفسران بدین عقیده اند که:

سوره «الفیل و قریش» ارتباط تنگاتنگی با هم دارند، چنان معلوم می شود که همزمان و در یک مرحله نازل شده اند در هر دو خطاب متوجه قریش است.

نعمت های الهی را بیان می دارد و قریش را به سپاسگذاری دعوت می کند در یکی پیروزی بر دشمن مجهز و نیرومند را در دیگری نجات از خوف و گرسنگی را به یاد قریش می آورد و به آنان خاطر نشان می سازد، همانطوری که پروردگار کعبه از شر اصحاب فیل نجات داد، فقر و گرسنگی شما را نیز از میان برداشته و در عوض رزق و روزی وافر به شما ارزانی می فرماید، به حالات ترس و خوف تان خاتمه بخشیده و امان و فضای امنیت را به شما عنایت می فرماید، می توانید در گرما و سرما، در شب و روز به سفر بپردازید و به امور تجارتي خویش مشغول شوید و کسی نیست که برای شما و امور تجارتي شما مزاحمت خلق کند، پروردگار با عظمت خطر دشمن را دفع و برای شما نعمت صلح را به ارمغان آورد.

خواننده محترم!

طوری که مشاهده فرمودید که بعد از شکست نیروهای ابرهه در قدم نخست به این شهر امنیت آمد و روزی از هر سو به این شهر سرا زیر می شد، ولی باشندگان این سرزمین ناسپاسی کردند، بناءً در مرحله اول به سراغ شان فقر آمد و در قدم بعدی خوف و بی آسانی دامن شان را فرا گرفت.

پروردگار با عظمت ما در (سوره ابراهیم/۷) می فرماید: «لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَ لَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ» (اگر سپاس گزاری کنید، قطعاً بر شما می افزایم، و اگر ناسپاسی کنید، بی تردید عذابم سخت است.)

در این هیچ جای شک نیست که خداوند در برابر نعمتهایی که به ما می بخشد نیازی به شکر ما ندارد، و اگر دستور به شکرگزاری داده آن هم موجب نعمت دیگری بر ما و يك مکتب عالی تربیتی است.

شکران نعمت اینست که در قدم نخست باید به طور دقیق فکر کنیم بخشنده نعمت کیست؟ این توجه و ایمان و آگاهی پایه اول شکر است.

مرحله دوم شکران نعمت ادای به زبان است و مرحله سوم ادای شکر که از همه آن بالاتر است، مرحله عمل است. در مجموع شکر عملی آن است که درست بیندیشیم که هر نعمتی برای چه هدفی به ما داده شده است و آن را در مورد خودش صرف کنیم که اگر نکنیم کفران نعمت کرده ایم.

محتوای سوره :

این سوره در حقیقت مکمل سوره «فیل» محسوب می شود و آیات آن دلیل روشنی بر این مطلب است. محتوای این سوره بیان نعمت خداوند بر قریش و الطاف و محبت های اونسبت به آنهاست، تا حس شکرگزاری آنها تحریک شود و به عبادت پروردگار این بیت عظیم که تمام شرف و افتخارشان از آن است، قیام کنند. همان گونه که سوره «الضحی» و سوره «الم نشرح» در حقیقت يك سوره محسوب می شود، همچنین سوره «فیل» و سوره «قریش» به مثابه یک سوره می باشند، چرا که پیوند مطالب آنها به قدری است که می تواند دلیل بر وحدت آن دو بوده باشد.

سوره مبارکه قریش با تأکید بر این که قبیله قریش ابتدائی‌ترین نعمت اجتماعی، یعنی انسجام درونی و بقای قبیله خود را از خدای کعبه دارد، آنان را به شکرانه این نعمت به پرستش او دعوت می‌کند. در انتها برای نشان دادن اهمیت این نعمت، به پیامدهای آن یعنی رهائی از گرسنگی و فشار اقتصادی و ایمنی از تهدیدهای خارجی اشاره می‌کند. این سوره به همه خوانندگان خود یادآور می‌شود که آنان نیز همه نعمت‌های حیات فردی و اجتماعی خود را از لطف و تدبیر پروردگار خود دارند، از این رو باید او را بپرستند.

فضیلت تلاوت سوره:

ابو الحسن قزوینی فرموده است که هر گاه شخصی از دشمن یا هم از مصیبتی خطر داشته باشد، خواندن سوره «لایف قریش» برای او، تأمین دادن او محسوب می‌شود. امام جزری نقل فرموده است که: این عمل آزمون شده و مجرب است.

حضرت قاضی ثناء الله پس از نقل آن در تفسیر «مظهری» فرموده است که شیخ من حضرت میرزا جانان به من دستور فرموده است که به هنگام خوف و خطر این سوره را تلاوت نمایم و فرموده است که: خواندن آن برای دفع هر مصیبت و بلا مجرب است، حضرت قاضی صاحب فرموده است که من بارها آن را آزموده ام. (معارف القرآن مؤلف دانشمند عالم اسلام حضرت علامه مفتی محمد شفیع عثمانی دیوبندی)

این کثیر در تفسیر خویش فرموده است: هر کسی که موافق به این آیت عبادت خدا را انجام دهد خداوند برای او وسایل امنیت و بی خوف و خطر بودن را در دنیا فراهم می‌سازد، و هم چنین در آخرت، و هر کسی که از آن اعراض نماید، این هر دو امنیت از او سلب می‌گردند، چنان که در جایی دیگر از قرآن عظیم الشان می‌فرماید: «وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرِيْبَةً كَانَتْ أَمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ» (سوره نحل ۱۱۲) یعنی خداوند مثال یک روستائی را بیان فرمود که آن مأمون و محفوظ و از هر خطر مطمئن بود، رزق آن از هر طرف به وفور می‌آمد، سپس اهالی آن قریه به نعمت‌های الهی کفران نمودند، پس خداوند آنان را در اثر عملکردشان به گرسنگی و ترس مبتلا فرمود.

اسباب نزول سوره قریش:

حاکم و غیره از ام هانی (رض) دختر ابوطالب روایت کرده اند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «الله تعالی قریش را به هفت خصلت برتری داده است (من از اینها هستم، نبوت، در بانی کعبه، آب رساندن برای حاجیان، پیروزی بر اصحاب فیل، عبادت خدا، اینها هفت سال خدا را عبادت کردند که در آن زمان هیچ گروهی این کار را نمی‌کرد و خدا یک سوره را تنها در مورد آنها نازل کرده است). حاکم در ادامه حدیث بیان داشته است که این سوره در باره قریش نازل شده و از گروه دیگری در این سوره یاد نشده است.

قابل یادآوری است که حضور پیامبر صلی الله علیه وسلم در شهر مکه طی سیزده سال اقامت ایشان به منظور تبلیغ دین اسلام و اذیت و آزار آن حضرت توسط کفار قریش همراه با نزول سوره‌های مکی بوده است که خداوند از وقایع تاریخی مکه به منظور یادآوری نعمت و قدرت لایزال الهی یاد می‌کنند تا کافران مکه به توحید الهی و نبوت نبوی ایمان بیاورند.

تفسیر سوره قریش:

«إِيلَافِ قُرَيْشٍ» «ایلاف» مصدر است و به معنی الفت بخشیدن ، و(الفت) به معنی اجتماع توأم با انسجام و انس و التیام است .

برخی از مفسران در معنی «ایلاف» می نویسند که «ایلاف» ، الفت دادن امت و مقصود، الفت دادن میان خود قریشیان یا قبایل دیگر با ایشان بوده که خداوند با نابود ساختن اصحاب فیل برای آنان فراهم آورد. بنابراین، این سوره در دنبال سوره (فیل) قرار دارد و مضمون آن، این را ثابت می کند. چنان که برخی از مفسرین در اصل این دو سوره را یکی دانسته اند.

منظور از ایجاد الفت میان قریش و سرزمین مقدس مکه و خانه کعبه است ، زیرا آنها و تمام اهل مکه به خاطر مرکزیت و امنیت این سرزمین در آنجا سکنی گزیده بودند، بسیاری از مردم حجاز هر سال به آنجا می آمدند، مراسم حج را به جای می آوردند، و مبادلات اقتصادی و فرهنگی داشتند و از برکات مختلف این سرزمین استفاده می نمودند. همه اینها در امن و امنیت زندگی به سر می بردند و یقین همین است که اگر کعبه به لشکر کشی ابرهه ویران و امنیت آن از بین می رفت دیگر کسی با این سرزمین الفتی پیدا نمی کرد.

در آیت بعد می افزاید: هدف این بود که خداوند قریش را در سفرهای زمستانی و تابستانی الفت بخشد. الفت قریش در کوچ های زمستانی و تابستانی ظاهر می شود. مقصود این است که این الفت به قریش امکان داد که بتوانند از کوچ های زمستانی و تابستانی خود نهایت بهره را ببرند.

قریشیان برای تجارت در زمستان به طرف جنوب (یمن) و در تابستان به سمت شمال (شام) می رفتند. آنان در این سفرهای تجاری سود می بردند و از این راه امرار معاش می کردند.

«إِيلَافِ قُرَيْشٍ» «برای الفت دادن قریش» الفت دادن قریش قبیله پیامبر صلی الله علیه وسلم این بود که چون در دوران جاهلیت به سفرهای تجاری می رفتند، در راه مورد غارت و هجوم قبایل دیگر قرار نمی گرفتند زیرا اعراب می گفتند: قریش اهل خانه خدای عزوجل هستند و باید حرمت آنها را نگاه داشت. لذا خدای عزوجل به قریش دستور داد تا به سبب الفت و ایمنی که در دو سفر تجاری زمستانی و تابستانی خود از آن برخوردارند، خداوند را شکر بگذارند زیرا او هر دو سفر را مورد الفت آنان قرار داد و برایشان آسان گردانید.

قریش، نام مجموعه قبایلی از نسل **نضر بن کنانه** است که از صیغه تصغیر «قرش» برگرفته شده زیرا قرش حیوان بزرگ جنه ای از آبیان است که به کشتی ها حمله می شود. قبیله قریش را از آن روی به حیوان قرش تشبیه کردند که آن حیوان، جانداران آبی دیگر را می خورد در حالی که خود از دریده شدن مصون و بردیگران چیره است و کسی بر آن غالب شده نمی تواند. ولی ابوحنبلان می گوید: «وجه نامگذاری قریش به این نام این است که تقریباً به معنای تجمع است و قریش بعد از آن که پراکنده بودند، جمع شدند و قصی بن کلاب آنان را در حرم جمع کرد.»

«إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ» هدف و منظور ایجاد الفت میان قریش و سایر مردم در طول این دو سفر بزرگ است ، چرا که بعد از داستان ابرهه مردم با دیده دیگری به آنها می نگریستند، و برای کاروان قریش احترام و اهمیت و امنیت قائل بودند. قریش هم نیاز به این امنیت در طول راه داشت و هم نیاز به آن در سرزمین مکه و خداوند در سایه شکست لشکر ابرهه هر دو امنیت را به آنها بخشید.

می دانیم زمین مکه باغ و زراعتی نداشت ، زراعت آن نیز محدود بود، بیشترین درآمد از طریق همین کاروانهای تجاری تأمین می شد، در فصل زمستان به سوی جنوب یعنی سرزمین یمن که هوای آن نسبتاً گرم بود روی می آوردند و در فصل تابستان به سوی شمال و سرزمین شام که هوای ملایم و مطلوبی داشت و

اتفاقاً هم سرزمین یمن و هم سرزمین شام از کانونهای مهم تجارت در آن روز بودند، و مکه و مدینه حلقهٔ اتصالی در میان آن دو محسوب می‌شد.

«الفتشان هنگام سفر زمستان و تابستان» سفر زمستانی قریش به سوی یمن بود زیرا سرزمین یمن گرمسیر است و سفر تابستانی آنان به سوی شام؛ زیرا شام سرزمینی است سردسیر. شایان ذکر است که قریش در مکه به وسیلهٔ تجارت زندگی می‌گذراندند پس اگر این دو کوچ تجارتي نمی‌بود، امکان اقامت در مکه برایشان وجود نداشت و اگر مجاورت شان در کنار خانهٔ کعبه وسیلهٔ تأمین امنیت‌شان نمی‌شد، آنان قادر به انجام هیچ‌گونه کار و فعالیتي نبودند. محمد بن اسحاق تصریح می‌کند که این سوره به ماقبل خود متعلق است زیرا معنی در نزد وی این است: ما برای الفت دادن قریش و حفظ اجتماع ایمن و مطمئنشان در شهر مکه و الفتشان در سفرهایشان، فیل را از مکه بازداشته و اصحاب فیل را نابود کردیم.

«فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ» «پس باید پروردگار این خانه را عبادت کنند» یعنی: اگر قریش حق تعالی را به‌خاطر سایر نعمتهایش به‌یگانگی پرستش نکردند، باید او را به خاطر این نعمت مخصوص که ذکر شد، پرستش کنند. اعلام این حقیقت به قریش از سوی خدای سبحان که او پروردگار خانهٔ کعبه است، در واقع اعلام بیزاری وی از بتان است زیرا قریش بتان را پرستش می‌کردند لذا حق تعالی آنان را متوجه این حقیقت گردانید که به وسیلهٔ این خانه که پروردگار آن لاشریک است، بر سایر اعراب شرف و برتری پیدا کرده‌اند پس باید از کفران نعمت بپرهیزند و شرک نیاورند. امام‌رازی می‌گوید: «بدان‌که نعمت دادن بر دو قسم است؛ یکی: با دفع نمودن ضرر و دیگری با جلب نمودن منفعت؛ و از آنجا که دفع ضرر از جلب منفعت مهم‌تر و مقدم‌تر است، بدین جهت خداوند نعمت دفع ضرر را در سورهٔ فیل و نعمت جلب منفعت به‌سویشان را در این سوره ذکر کرد و با توجه دادنشان به این دو نعمت عظیم، آنان را به عبادت خویش فرمان داد تا این عبودیت، شکری در برابر این نعمت‌ها باشد.

«الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» «همان که در گرسنگی غذایشان داد» یعنی: حق تعالی قریش را به سبب آن دو سفر غذا داد و آنان را از گرسنگی شدیدی که در آن به‌سر می‌بردند، رها کرد «و از بیم و ترس ایمنشان گردانید» زیرا در آن زمان اعراب یک‌دیگر را غارت کرده و به‌اسارت می‌گرفتند اما قریش به سبب مجاورت خانهٔ خدا از این حملات و غارتگریها ایمن بودند چنان که حق تعالی آنان را از ترس هجوم سپاه حبشه و لشکر فیل نیز ایمن گردانید پس باید به شکر این همه نعمت، فقط او را به عبادت یگانه گردانند و به جز او، بتان را شریک و هم‌تا قرار نداده و به پرستش نگیرند. این‌کثیر می‌گوید: «بدین جهت است که هر کس به این فرمان الهی لبیک گفت، ایمنی دنیا و آخرت هر دو برایش جمع شد و هر کس این فرمان حق تعالی را عصیان کرد، هر دو امنیت از وی سلب گردید چنان که آیات (۱۱۲ - ۱۱۳) از سورهٔ نحل بر این معنی ناظر است». در حدیث شریف به روایت اسماء بنت یزید بن‌سکن انصاری رضی‌الله عنها آمده است که رسول خدا صلی‌الله علیه و سلم سورهٔ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...» را تلاوت نموده سپس فرمودند: «ای گروه قریش! وای بر شما! پروردگار این خانه را عبادت کنید که شما را از گرسنگی اطعام و از ترس و هراس ایمن گردانید».

ادامه دارد